

Az Európai Unió jövőjéről – Törökország kapcsán

Szigetvári Tamás

2004. december 18-án az Európai Unió vezetői Amszterdamban úgy döntöttek, hogy 2005. október 3-án megkezdődhetnek a csatlakozási tárgyalások Törökországgal. A döntés nem volt egyszerű, mert sokaknak nehéz elfogadni, hogy bő egy évtized múlva egy muszlim ország lehet az Európai Unió legnépesebb tagállama, amely ugyan messze a legszegényebb, de politikai befolyása a jelenlegi döntéshozatali struktúrában az egyik legerősebb lenne.

Felmerül a kérdés, hogy ha ennyire megosztja a jelenlegi uniót a törökök felvétele, miért vállalták fel a döntést? Ebben az ügyben az Európai Unió hiteléről és szavahihetőségéről volt szó: a 2002-ben a csatlakozási tárgyalások megkezdésének feltételül szabott kritériumokat Törökország teljesítette, újabb feltételeket már nem lehetett állítani (leszámítva Ciprus elismerését, ami így is komoly bonyodalmakat okozott). Tehát vagy megkezdik a tárgyalásokat Törökországgal, vagy kijelentik, hogy Törökország nem lehet az unió tagállama. Ez azonban kiszámíthatatlan következményekkel járt volna.

Az unió, bár 2005-ben megkezdte a csatlakozási tárgyalásokat Törökországgal, a tárgyalások befejezésének időpontjára és az egész folyamat kimenetelére vonatkozóan nem adott semmiféle garanciát. Megfo-

galmazódik a gyanú, hogy ez a most decemberben meghozott döntés nem a halogatás következő állomását jelenti-e? Vajon az uniós országok kivárára játszanak, mert a tárgyalások legkevesebb tíz éve alatt sok minden megváltozhat? A csatlakozási tárgyalások például bármikor berekeszthetők, amennyiben Törökországban visszalépések történnek az eddig végrehajtott reformok területén. Akár az is előfordulhat, hogy a törökök szakítják meg – a ciprusi kérdés kapcsán vagy más ok miatt – a tárgyalásokat. Ilyen fejlemények nem zárhatók ugyan ki, de kicsi az esélyük. A törökök ugyanis – legalábbis egyelőre – rendkívül eltökéltek uniós tagságukat illetően, és aligha teszik meg azt a „szívességet”, hogy önként lemondanának róla. Ha azonban teljesítik a csatlakozás minden feltételét, akkor fel is kell venni őket. Még ebben az esetben is nyitva marad az a kérdés, mi a teendő akkor, ha valamely tagállam népszavazáson utasítaná el a törökök felvételét?

Bár ezek valóban érdekes és fontos kérdések, nem ártana, ha a rövid távú taktikai problémákra választ kereső megfontolások helyett, amelyeket sokszor az egyes tagállamok belpolitikai problémái generálnak, előtérbe kerülnének a hosszú tá-

vú stratégiai kérdések. Azaz hogy milyen szerepet képzel el magának az Európai Unió a jövőben? Melyek azok a közös célok, amelyekért fel kell adni, és érdemes feladni a nemzeti érdekeket, pontosabban, amelyek nélkül a nemzeti érdekek és célok megvalósítása távlatilag el sem képzelhető?

Nyilvánvaló, hogy Törökország felvétele is egy ilyen stratégiai döntés eredménye lehet csak. Amennyiben az Európai Unió globális politikai tényező akar lenni, amely befolyást gyakorol a világ más térségeinek, így a Közel-Kelet vagy Közép-Ázsia sorsának alakulására, továbbá versenyképes és a kihívásokra rugalmasan válaszolni képes gazdaságot és társadalmat akar, teljesítenie kell ennek feltételeit, és vállalnia kell az ezzel járó következményeket.

A török csatlakozás kérdése azonban felveti az unió határainak kérdését is. Kit lehet még felvenni? És kit kell elutasítani? Vagy legalább is alacsonyabb szintű kapcsolatot felajánlani számára? Már régóta felmerült az integráció bővítése kapcsán a „kibővített társult tagság” gondolata. Az Európai Unió új szomszédságpolitikája is gyakorlatilag ebből indul ki: az unió az európai gazdasági tér magját alkotja, amelyhez a környező országok, régiók az integráció alacsonyabb fokán kapcsolódnak. Nem könnyű azonban az unióhoz csatlakozni vágyókat alacsonyabb rendű tagsági viszonyal kielégíteni, hiszen a gazdasági integrációban való részvétel előnyei nem feltétlenül kompenzálják az integráció többi részéből való kimaradást.

Az észak-afrikai országok esetében földrajzi okokkal könnyű lesz elhárítani a csatlakozási szándékot (bár Málta és Ciprus felvétele, valamint a Törökországgal megkezdett csatlakozási tárgyalás „kijebb tolta” a határokat). Az egyértelműen Euró-

pában fekvő szovjet utódállamokat (Ukrajna, Fehéroroszország, Moldova, sőt, a három kaukázusi ország, Grúzia, Örményország és Azerbajdzsán) ezzel az indokkal azonban nem lehet elutasítani. A teljes jogú tagság ilyen széles körű kiterjesztése azonban komoly következményekkel járhat:

- * az agrár és strukturális politika redukálása, visszautalása nemzeti szintre,
- * az óriási jövedelemkülönbségek miatt a munkaerő-áramlás hosszú távú korlátozása,
- * a monetáris unión kívüli tagok számának emelkedése, valamint alternatív gazdasági és monetáris kritériumok előírása az újonnan csatlakozóknak, továbbá
- * az eltérő integrációs szinten álló országok eltérő érdekeinek kezelésére a döntéshozatali rendszer átalakítása.

Az integráció kibővülése tehát szükségképpen magával hozza annak többsebességűvé válását, ami már nem sokban különbözik a kibővített társult tagság koncepciójától. Az Európai Unió mélyítésének és bővítésének szorosan összefüggő kérdései sürgős válaszra várnak.

Törökországgal szinte biztosan megkezdődnek a csatlakozási tárgyalások a jövő évben. Nagy kérdés ugyanakkor az, hová fog jutni Törökország a folyamat végén, és milyen lesz az az Európai Unió, amelyhez majd csatlakozhat (ha felveszik).

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról